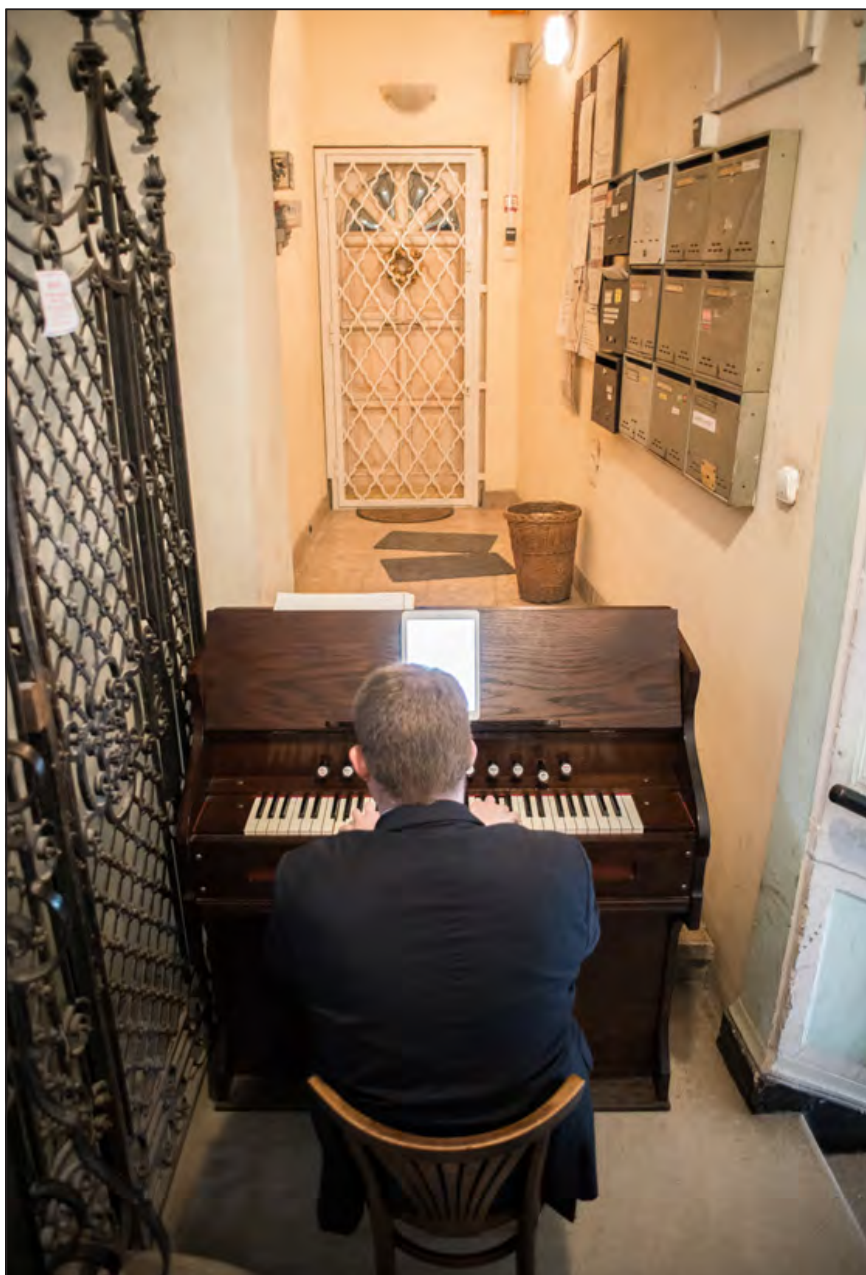

SÉTÁLUNK, SÉTÁLUNK

Lakómárvány

szöveg: Horváth Júlia Borbála, fotó: Sebestyén László

Hír: A Dunával együtt élünk, amelynek partjain a magyar történelem ünnepei és tragédiái zajlottak. A folyó két oldalán sorakozó házak bemutatására vállalkozik az idei Budapest 100 program. A Rákóczi hídtól az Árpád hídig mintegy tíz folyamkilométer a távolság. A kishajók a pesti oldalon nyolc, a budain hét állomáson kötnek ki. Sétálva, villamossal vagy bringával mindkét partot végigjárni és közben a házakba is benézni – igazi kaland! A rakpartok jövője vitatéma és sürgető urbanisztikai feladat. (Budapest 100 nyomán)

A hírre soha nem látott nyüzsgés keríti hatalmába a várost. A lakosság fittyet hányva a késő-téli időjárásnak, kulturális szomját és társaságigénylő hajlandóságát kiélendő felkerekedik. Egyesek esküsznek a tematikus szervezésre, mások sodródnak az eseményekkel. A többség e két stílust egyesíti magában: otthon tervet készíteni, azután a véletlennek is megadni, ami jár. Nem pihennek a túraszervezők sem; két nap alatt szinte az egész éves adagot kibeszélik, befogadják, lejárják. Az utcán hömpölyög az urbánus lét, messziről látszik, mely ház, intézmény vagy érdekes helyszín vállalt feladatot az idej sétasorozatán.

Hiszen ez egy igazi Stowasser... Ne mondja... És száz éves, akár a ház, ami előtt fújják... Nem úgy az előadó, aki szeretné százéves korában is fújni...

Azt fújhatja... Efféle entrée-val indul mulatság, és Stowasser János cs. és kir. hangszerkészítő mester valószínűleg kedvét lelné a látványban, amint egy kerületi suhanc vállalt az egykori műhely ajtajának vetve az In the mood-ot játssza altszaxofonon. Megadatik hát a hangulat, első állomás, első élmény – de nem az utolsó.

A Lánchíd utca 5. szám lakóépületet a cseh hangszergyártó, Stowasser János építtette, 1901-ben, s a földszinten rendezte be híres üzemét. Bár a kivitelezést Pöltz Antal végezte, a házat állítólag maga Stowasser tervezte, amely legendát a neobarokk kiugrók, mintegy hangszer utánzó formái miatt tulajdonítottak neki. Nem, a mester nem itt lakott, hanem a kilencedik kerületben...

A látogatók nehezen szakadnak el a zenesztól. Tömött sorok kigyóznak fölfelé a szűk lépcsőházban, a kapualjban harmónium szól, a második emeleten kibelezett lakást csodálnak (értsd: tégláig lecsupaszított felújítás), s irigykednek. *Szívesen bevakolnám akár a pusztát két kezemmel, s utána ötven évig unottan nézegetném a vizet – karosszékből...* A padlásra érkezvén végre rájuk szakad a 4:1-ben kilátás: Duna-part, Lánchíd, Alagút, Budavári Palota. *Beengedne körülnézni?* A lelkes városjárók mindenre kíváncsiak; fizetség a bácsi bevásárló szatyrának fölcipelése a harmadikra. De nincs megállás, a következő helyszín öt perc kényelmes sétányira, az előcsarnokban már folyik a szó.

1825. november 3-án a pozsonyi országgyűlés ülésén Felsőbüki Nagy Pál, a rendi ellenzék vezéralakja élesen kikelt a nemzeti kultúra és az anyanyelv ügye iránt bűnös közönnyel viseltető mágnások ellen. Mint

tudott, erre reagálván az ifjú gróf Széchenyi lovas kapitány, a Magyar Tudományos Akadémia megalapítására felajánlotta egy évi jövedelmét.

Megilletődve szemlélődnek a látogatók, előnyben vannak, akik idegen nyelvet területesen sem jönnek zavarba, mivel a külföldiekre is gondolván, a vezetés ezúttal német nyelven folyik. Az értők, miközben csodálattal belesznek az Akadémia dísztermébe, megismerik a falra festett történelmi képek históriáját, és a tudományos életnek a Monarchiától a rendszerváltókig terjedő időszak fényes és homályos eseményeit.

Az bizonyos, hogy az intézmény első és máig ható eredménye a magyar nyelvtan egységesítése, valamint az első helyesírási szabályzat kiadása volt. Azok nélkül ma nem valószínű, hogy tudományos életünk kellőképpen megalapozott lenne.

Gut, sehr gut... Bólogatnak a vendégek, végül Károly finoman a neje fülébe súgja: Klárkám, tartsd meg székfoglalódat... Klára hálásan az urára pillanat, majd a pulpitusra lép, s helyet foglal az írnok asztalánál, Karcsi szorgalmasan fényképez. Az akadémiai lét is gyorsan megszokható, a további termék (képtár, könyvtár, filmtár) bejárása rutinművelet. A tudomány után viszont következhet további hétköznapi lakóhelyek ünnepnapjára bejárása.

Kollár József és Révész Sámuel egyaránt a Műegyetemen tanult. A vizsgák után Schmahl Henrik irodájában helyezkedtek el, és barátságuk végleg elmélyült.

1900-ban társakká váltak, s az első világháborúig együtt dolgoztak. A másfél évtized alatt több, mint százötven épületet építettek együtt, azok mindegyike magán viselte a kézjegyükké vált, gótizáló elemekkel kevert geometrikus szecesszió stílust.

A Kossuth téri lakóházba mintha az Akadémia kisszobájába lépni, a lépcsőház márványpados pihenővel várja a belépőt, hol örömmel növekednek hatméteresre a dísznövények, s elférnek az esernyőtartók, viszont kiüzetnek a kerékpárok. *Lehorzsolódik a fal, ha mindenfélét nekitámasztanak... Ez nem lakómárvány, hanem igazi... Elza néni igazi házpatrióta, büszkén mutatja az üvegezett elektromos doboz mögé illesztett századfordulós folyami térképet. Tetszik látni, ha annak idején nem vágták volna le a kacsaringókat, most bizonyára egy bárkán beszélgetnének...*

Nem rossz ötlet, s ha már ilyen multilokálisra sikerült ez a kirándulás, folytatódik egy kézzel fogható dunai élménnyel, az egykor legnagyobb hullámokat verő hajó, a Kossuth bejárása következik.

Üdvözlöm az újonnan érkezőket. Mint ahogyan az egyenruhám is láthatják, kapitány volnék; nyugalmazott De nem ám folyami hajós, hanem tengerész! Egykor, ha nem is túl széles mederben, de volt kifutónk a tengerhez... De ezt most hagyjuk... A termes gőzöst eredetileg Ferdinánd Főhercegnek hívták – a trónfosztás után pedig Leányfalunak –, és a Ganz Danubius gyárban készítették 1913-ban. A vasmacska? Később mutatom azt is.

Az ifjú sétálók viszont azonnal a lényegre térnek, s a csoporttól elmaradva szemlélik a hajó legfontosabb szervét. *Akkora lánc szükséges, mint a mélység... A kapitány szelíden javít: kétszer akkora, de tekintélyes vastagságú legyen, mert valójában annak súlya stabilizálja a hajótmeget... A gyerekek feltalálják magukat, és villámgyorsan letöltöttek egy mobilalkalmazást, miáltal hosszú időre lehorgonyoznak a virtuális vízi élmények világában. A kapitány zavartalanul folytatja a visszaemlékezést.*

Nem mondom, hogy könnyű életünk lett volna annak idején. Sok munka, kevés szabadidő, néhány kikötői kaland. A legénység egy évben háromszor két decibort kapott, szentesétől húsvétig elosztva. Egyszer kihágásért engem is lefokoztak, és utasítottak, hogy vegyek le egy stráfort az egyenruhámról. Nem tettem, mert tudtam, hogy rövidesen jóváteszem, és visszakapom a rangomat.

A társaság nagy szemekkel nézegeti a Duna gyöngyszemének sárgult fotóit, néhányan a működő étterembe is felmerészkednek. Óvatosan lépnek a fedett fedélzetre; alattuk hullámos, nyikorgó parketta, fölöttük sekély mennyezet, ajánlott behúzott nyakkal közlekedni. A teraszon szépen terített asztal, pislákoló gyertya és szélfogó, a házasodó kedvűeknek különterem a Sisi és Ferencz József muzeális kabin szomszédságában. *Kossuth, Széchenyi, Dunaföldvár... Micsoda hajók voltak... Apa elérékenyülve gondol vissza atlétikusabb korszakára, amikor a kielboat réa eső darabját fél kézzel dobta a stégre, és a hajónaplóba amúgy futtában bejegyezte: útirány, mindig csak fölfelé...*

A gyors kávé után viszont nincs mentés, indulni kell tovább. A kijáratnál már nyomakodik befelé a következő csoport, a társaság egy része a Vigadóból jött és a Commerz Bankba, onnan az egykori Vagyontalan Hivatalnokok Bérházába tart (Belgrád rkp. 27.). Rövidesen kezdődik a *Szemfüles nyomozók* című játék is, ami nem más, mint málnaszörppel és zsíros kenyérral táplált felfedezőtúra, miközben az udvaron a városi vegyeskar többszólamú oratóriumrészleteket ad elő; a teljes vásárcsarnoknegyed ki- és bekötőiről nem beszélve. Másnap pedig ugyanez folytatódik Budán. *Kegyelmet... – könyörögnek az alkalmi és a profi sétálók, s egybehangzón elhatározzák, hogy a következő havi kirándulás éppen ennek ellentéte lesz, vagyis: lassan, nagyon-nagyon lassan... ●*

